

LEXIKOLOGIE – ZÁKLADNÍ LITERATURA

- **Čejka, Mirek: *Česká lexikologie a lexikografie*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta 1992.**
 - ⇒ skripta, jen stručné základní informace (předmět lexikologie; lexikologické metody; sémantika: význam, polysémie a homonymie, sémantické pole; paradigmatické sémantické vztahy; frazeologie; vývoj české slovní zásoby; lexikografie, typy slovníků)
- **Čermák, František - Blatná, Renata (eds.): *Manuál lexikografie*. Jinočany: H&H 1995.**
 - ⇒ pro nás podstatná především typologie slovníků
- **Filipec, Josef - Čermák, František: *Česká lexikologie*. Praha: Academia 1985.**
 - ⇒ jediné české lexikologické kompendium, shrnuje problematiku lexikologie:
 1. lexikologie (J. Filipec): spíše odborné; předmět lexikologie, lexikografie, lexikální jednotka, slovo, význam lexikální a gramatický; sémaziologie; onomaziologie; významové vztahy paradigmatické a syntagmatické; slovní zásoba – pro nás podstatný především oddíl onomaziologii
 2. frazeologie (F. Čermák): spíše popularistické; různé přístupy k problematice; forma a význam frazému; typy frazémů; transformace+ stručný slovníček základních termínů & obsáhlý seznam lexikologické literatury
- **Hladká, Zdeňka: *Lexikologie*. In: Karlík, Petr - Nekula, Marek - Rusínová, Zdenka (eds.): *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 1996², s. 65-108.**
 - ⇒ nezbytné minimum (předmět lexikologie; slovo a jeho motivovanost; lexikální jednotka, její definice, její typy; lexikální význam; významové vztahy paradigmatické a syntagmatické; polysémie a homonymie; slovní zásoba, její změny; typy slovníků)
- **Karlík, Petr - Nekula, Marek - Pleskalová, Jana (eds.): *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2003.**
 - ⇒ hesla týkající se slovní zásoby (abstraktizace, abstraktum, analýza komponentová, antonomasie, antroponymum, apelativizace, archaismus, archilexém, archisémém, asociace, autosémantikum, báze kognitivní, binomiál, centrum x periferie, Český národní korpus, denotát, desémantizace, designát, dialektismus, dysfemismus, elativ, etymologie, etymologie lidová, eufemismus, evaluativnost, expresivum, extenze, frazém a idiom, frazém kolokační, frazém lexikální, frazém polypropoziční intersubjektový, frazém propoziční a polypropoziční monosubjektový, frazeologie a idiomatika, generalizace významu, hapax legomenon, heteronymie, historismus, hnízdování, homonymie, hypokoristikum, chrématonymum, idiomatičnost, idiomatizace, intenze, jména vlastní – třídění, jméno obecné, jméno vlastní, kalk, kolokabilita, kolokace, kompatibilita, konkretizace, konkrétnost, konotace, konverzivnost, kvazifrazém, lemma, lexém, lexikalizace, lexikografie, lexikografie korpusová, lexikologie, lexikon, metafora, metonymie, monokolokabilita, motivace, multiverbizace, neologismus, okazionalismus, onomastika, onomaziologie, opozitnost, paremiologie, poetismus, pojmenování, pojmenování přenesené, pole lexikální, polysémie, pořekadlo, pranostika, proprializace, přirovnání, přísloví, rčení, reference, sém, sémém, sérionymum, slang, slovník etymologický, slovník frekvenční, slovník mentální, slovník nářeční, slovník výkladový, slovníky češtiny, slovníky – typologie, slovo, smysl, synonymie, synsémantikum, teorie (jazykových) polí, termín, terminologie, thesaurus, toponymum, trojúhelník sémiotický, typ(e) x token, univerbizace, ustálenost, vágnost, vulgarismus, výpůjčka, význam, význam lexikální, význam slovotvorný, vztah hyponymně-hyperonymní, vztah syntagmatický a paradigmatický, vztahy významové hierarchické, xenismus)

DALŠÍ DOPORUČENÁ LITERATURA

- Cruse, Alan D. - Burkhardt, Armin - Ungeheuer, Gerold - Wiegand, Herbert Ernst - Steger, Hugo - Brinker, Klaus (eds.): *Lexikologie. Lexicology. Ein internationales Handbuch zur Natur und Struktur von Wörtern und Wortschätzen.* (Handbücher zur Sprach. und Kommunikationswissenschaft. Handbook of linguistics and communication science, Bd. 21). Berlin: de Gruyter 2002
- Hauser, Přemysl: *Nauka o slovní zásobě.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1986².
- Krobotová, Milena - Jodasová, Helena: *Lexikologie a tvoření slov: cvičení z českého jazyka.* Olomouc: Univerzita Palackého 2002.
- Leech, Geoffrey: *Semantics.* Harmondsworth: Penguin books 1974.
- Lyons, John: *Semantics.* Cambridge: Cambridge University press 1977.
- Machová, Svatava - Švehlová, Milena: *Sémantika & pragmatická lingvistika.* Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta 2001.
- Němec, Igor: *Vývojové postupy české slovní zásoby.* Praha, Academia, nakladatelství Československé akademie věd 1968.
- Peprník, Jaroslav: *English lexicology.* Olomouc: Univerzita Palackého 2001.
- Pokorný, Ludvík: *Úvod do české lexikologie.* České Budějovice: Pedagogická fakulta 1991.
- Ripka, Ivor - Imrichová, Mária: *Základy slovenskej lexikológie.* Prešov: Prešovská univerzita - Fakulta humanitných a prírodných vied 2003.
- Schippan, Thea: *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache.* Tübingen: Max Niemeyer Verlag 2002.
- Schlaefer, Michael: *Lexikologie und Lexikographie: eine Einführung am Beispiel deutscher Wörterbücher.* Berlin: E. Schmidt 2002.
- Šmilauer, Vladimír: *Nauka o českém jazyku.* Praha: SPN 1982⁶.
- Uhrová, Eva: *Grundlagen der deutschen Lexikologie.* Brno: Masarykova univerzita 2002.

SLOVNÍKY

1. výkladové

- *Příruční slovník jazyka českého*. 9 sv. Praha: Školní nakladatelství/ Státní nakladatelství/ Státní pedagogické nakladatelství 1935-1957.
- *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia 1998².
- *Slovník spisovného jazyka českého*. 8 sv. Praha: Academia 1989².
- Váša, Pavel - Trávníček, František: *Slovník jazyka českého*. Praha: Fr. Borový 1946³.

2. historické a etymologické

- Bělič, Jaromír - Kamiš, Adolf - Kučera, Karel: *Malý staročeský slovník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1979.
- Bělič, Jaromír/ Petr, Jan/ Pečirková, Jaroslava (ed.): *Staročeský slovník. Na - předložený*. Sešit 1-24. Praha: Academia 1968-2000.
- Gebauer, Jan: *Slovník staročeský*. 2 sv. (A-N) Praha: Academia 1970².
- Holub, Josef - Kopečný, František: *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha: Státní nakladatelství učebnic 1952³.
- Holub, Josef - Lyer, Stanislav: *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem ke slovům kulturním a cizím*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1992⁴.
- Machek, Václav: *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 1997⁴.
- Rejzek, Jiří: *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda 2001.

3. teritoriálních dialektů

- Bachmannová, Jarmila: *Podkrkonošský slovník*. Praha: Academia 1998.
- Bartoš, František: *Dialektický slovník moravský*. 2 sv. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění 1906.
- Kazmír, Silvestr: *Slovník valašského nářečí*. Vsetín: Malina 2001.
- Lamprecht, Arnošt: *Slovník středoopavského nářečí*. Ostrava: Krajské nakladatelství 1963.
- Sochová, Zdeňka: *Lašská slovní zásoba: jihovýchodní okraj západolašské oblasti*. Praha: Academia 2001.

4. sociálních dialektů

- Hubáček, Jaroslav: *Malý slovník českých slangů*. Ostrava: Profil 1988.
- Ouředník, Patrik: *Šmirbuch jazyka českého*. Praha: Ivo Železný 1992.
- Suk, Jaroslav: *Několik slangových slovníků*. Praha: Inverze 1993.

5. cizích slov

- *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia 1995 (2 svazky), 1998 (1 svazek).
- Klimeš, Lumír: *Slovník cizích slov*. Praha: SPN 1994⁶.

6. frazeologické

- Čermák, František - Hronek, Jiří a kol.: *Slovník české frazeologie a idiomatiky*.
 - ⇒ 1. *Přirovnání*. Praha: Academia 1983.
 - ⇒ 2. *Výrazy neslovesné*. Praha: Academia 1988.
 - ⇒ 3. *Výrazy slovesné I. (A–P), II. (R–Ž)*. Praha: Academia 1994.

7. pojmové

- Haller, Jiří a kol.: *Český slovník věcný a synonymický I. - III.* Praha: 1969, 1974, 1977; rejstřík 1987.

8. synonymické

- Bečka, Josef Václav: *Slovník synonym a frazeologismů*. Praha: Novinář 1982³.
- Pala, Karel - Všianský, Jan: *Slovník českých synonym*. Praha: Lidové noviny 2000³.

9. frekvenční

- Čermák, František -Křen, Michal: *Frekvenční slovník češtiny*. Praha: nakladatelství Lidové noviny 2004.
- Jelínek, Jaroslav - Bečka, Josef Václav - Těšitelová, Marie: *Frekvence slov, slovních druhů a tvarů v českém jazyce*. Praha: SPN 1961.

10. retrogradní

- Slavičková, Eleonora.: *Retrogradní morfemický slovník češtiny s připojenými inventárními slovníky českých morfémů kořenových, prefixálních a sufixálních*. Praha: Academia 1975.
- Těšitelová, Marie - Petr, Jan - Králík, Jan: *Retrogradní slovník současné češtiny*. Praha: Academia 1986.

11. vlastních jmen

- Hosák, Ladislav - Šrámek, Rudolf: *Místní jména na Moravě a ve Slezsku I-II*. Praha, Academia 1970/1980.
- Knappová, Miloslava: *Jak se bude vaše dítě jmenovat?* Praha: Academia 1996.
- Kopečný, František: *Průvodce našimi jmény*. Praha: Academia 1991².
- Mates, Vladimír: *Jména tajemství zbavená. Malá encyklopedie 250 nejčastějších příjmení*. Praha: Epoque 2002.
- Moldanová, Dobrava: *Naše příjmení*. Praha: Mladá fronta 1983.
- Olivová-Nezbedová, Libuše - Malenínská, Jitka: *Slovník pomístních jmen v Čechách. Úvodní svazek*. Praha: Academia 2000.
- Profous, Antonín: *Místní jména v Čechách I-IV. Jejich vznik, původní význam a změny*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1954-1957.

12. neologismů

- Martincová, Olga a kol.: *Nová slova v češtině. Slovník neologismů 1, 2.* Praha: Academia 1998/2004.
- Sochová, Zdeňka - Poštolková, Běla.: *Co v slovnících nenajdete. Novinky v současné slovní zásobě.* Praha: Portál 1994.

13. terminologické

- Brabcová, Radoslava – Martincová, Olga: *Malý slovník jazykovědných termínů.* Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy 1998.
- Karlík, Petr - Nekula, Marek - Pleskalová, Jana (eds.): *Encyklopedický slovník češtiny.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2002.
- Lotko, Edvard: *Slovník lingvistických termínů pro filology.* Olomouc: Univerzita Palackého 1998.
- Vlašín, Štěpán (ed.): *Slovník literární teorie.* Praha, Československý spisovatel 1984².

14. ortografické a ortoepické

- Hlavsa, Zdeněk: *Pravidla českého pravopisu.* Praha: Academia 1993. (slovníková část)
- *Výslovnost spisovné češtiny I. Výslovnost slov českých.* 1967². (slovníková část)
- *Výslovnost spisovné češtiny II. Výslovnost slov přejatých.* 1978. (slovníková část)

15. valenční

- Svozilová, Naďa a kol.: *Slovesa pro praxi. Valenční slovník nejčastějších českých sloves.* Praha: Academia 1997.

16. zkratek

- Filipiak, Česlav - Petřík, Petr: *Slovník odborných a všeobecně používaných zkratek.* Brno: Novaco 1993.
- Kos, Zdeněk: *Zkratky, značky, akronymy.* Praha: Horizont 1983.
- *Slovník zkratek.* Praha: Encyklopedický dům 1994.

Pozn.: Výše uvedené slovníky jsou jazykové. Kromě nich existují i slovníky encyklopedické, které podávají informace nikoli o lexikálních jednotkách, ale o mimojazykové realitě. V rámci jazykových slovníků pak lze pak dále vyčlenit skupinu slovníků vícejazyčných, tj. překladových.